

CZU: 811.111'253=135.1:378.012

STUDIUL EXPERIMENTAL PRIVIND EVALUAREA COMPETENȚEI DE LUARE DE NOTE ÎN INTERPRETAREA CONSECUTIVĂ DIN ENGLEZĂ ÎN ROMÂNĂ LA STUDENȚI

Ina SÎTNIC

Universitatea de Stat din Moldova

Lucrarea prezintă rezultatele unui studiu experimental întreprins la Departamentul Traducere, Interpretare și Lingvistică Aplicată, cu scopul de a evalua competența de luare de note în interpretarea consecutivă (IC) din limba engleză în limba română la studenții anului II. Determinarea calității traducerilor s-a produs în baza analizei calitative și cantitative a erorilor de IC și a elementelor de paralingvistică identificate în traducerile subiecților studiului și în baza clasificărilor propuse de către H.Barik, B.J. Delisle, R.D. Gonzales *et.al.* și G.Lungu-Badea pentru erorile de traducere și a clasificărilor lui F.Poyatos și B.Tissi pentru elementele paralingvistice.

Cuvinte-cheie: *interpretare consecutivă, luare de note, abordare didactică, erori de traducere, competențe de interpretare.*

EXPERIMENTAL STUDY ON NOTE-TAKING SKILLS ASSESSMENT IN CONSECUTIVE INTERPRETING FROM ENGLISH INTO ROMANIAN IN UNDERGRADUATES

The paper presents the results of an experimental study conducted at the Department of Translation, Interpretation and Applied Linguistics. It is a qualitative and quantitative didactic approach to consecutive interpreting (CI) aiming at determining 2nd year undergraduates' note taking skills in CI from English into Romanian. The quality of students' CI was assessed based on the types of errors and paralinguistic elements found in their translation versions as well as on the classifications provided by H.Barik, B.J. Delisle, R.D. Gonzales *et.al.* and G. Lungu-Badea for errors of translation and the classifications of paralinguistic elements by F. Poyatos and B. Tissi.

Keywords: *consecutive interpreting, note-taking, didactic approach, errors of translation, interpreting skills.*

Introducere. Luarea de note în interpretarea consecutivă

Notarea informației este, probabil, cel mai comun suport pentru memorie pe care oamenii îl utilizează în fiecare aspect al vieții lor. Obișnuim să notăm numere de telefon, liste de cumpărături, liste cu lucruri de făcut, filme de văzut, cărți de citit și multe altele. Profesioniștii din toate domeniile recurg la notarea informației, iar interpreții nu sunt o excepție, luarea de notițe (LN) fiind una dintre operațiunile cruciale implicate în procesul de interpretare consecutivă (IC).

Cercetători și practicieni din domeniul interpretării de conferință, printre care Dick Fleming, subliniază funcția LN în calitate de instrument pentru structurarea analitică a discursului-sursă (DS). În acest sens, Andrew Gillies afirmă că LN în IC este redarea structurii scheletice a discursului. Astfel, notițele devin reprezentarea vizuală a analizei DS [1, p.6]. De asemenea, analiza și înțelegerea DS este benefică datorită faptului că reușim să memorăm mai bine informația înțeleasă. În această ordine de idei, Ulrich Kautz (2000) subliniază că LN îndeplinește două scopuri practice, și anume: facilitează înțelegerea discursului și, în același timp, acționează ca suport al memoriei.

Literatura de specialitate referitoare la LN tinde să se divizeze în două mari categorii: una, conform susținătorilor căreia (printre care George A. Miller, Eugene Galanter și Karl H. Pribram (1960)) *notițele* sunt percepute în calitate de mecanisme de stocare externă a informației și alta, potrivit adeptilor căreia (printre care Edwin G. Aiken, Gary S. Thomas și William A. Shennum, (1975) și Francis J. Di Vesta și Susan Grey (1972)) procesul de *luare de note* este perceput drept un mecanism de codificare care facilitează retenția informației și pentru care notițele sunt simple mijloace ale procesului sus-amintit.

Cercetători și practicieni precum Silvia Kalina, Daniel Gile, Robin Setton și Andrew Dawrant (2016) consideră că LN nu se va prezenta la o etapă timpurie în procesul de instruire a IC, din considerente că aceasta ar putea crea interferențe cu etapa de audiere (necesară înțelegerii DS), la etapa inițială a educării viitorului interpret competențele fiind formate separat, apoi integrate într-o abordare general-strategică a IC. Așadar,

pentru a separa LN de procesul de audiere, se va opta pentru citirea textului unui discurs transcris, analiza modului în care textul este organizat și notarea sub formă structurată a conținutului său. Tocmai din aceste considerente am și ales pentru acest studiu experimental în calitate de exercițiu preliminar IC aranjarea structurată în pagină a ideilor discursului de tradus.

Alegerea limbii pentru notarea informației este un subiect mult discutat în literatura de specialitate. Majoritatea autorilor din domeniu tind să ia una dintre cele două poziții: utilizarea limbii țintă (LȚ) pentru notare, printre aceștia numărându-se Jean Herbert (1952), Jean-François Rozan (1956), Karla Déjean Le Féal (1981), Danica Seleskovitch și Mariane Lederer (1989), Holly Mikkelson (1983), AIIC (1994), sau utilizarea limbii sursă (LS), idee susținută de Gérard Ilg (1988), Bistra Alexieva (1993), Daniel Gile (1995). Robin Setton și Andrew Dawrant (2016) sunt de părere că IC cu LN trebuie practică, la început, în limba pe care studentul o stăpânește cel mai bine [2, p.144].

Scopul studiului și ipoteza de cercetare

Acest studiu experimental are ca **scop** să determine calitatea traducerilor efectuate de către două grupuri de studenți prin prisma aplicării în unul dintre grupuri a unui exercițiu de notare structurată a informației în baza discursului de tradus înainte de IC propriu-zisă. Calitatea traducerilor este reflectată prin numărul și tipul de erori de interpretare și elemente de paralimbaj identificate în fiecare dintre aceste grupuri. În lumina testării abilităților de IC prin aplicarea exercițiului de notare pe foaie a ideilor, emitem **ipoteza** potrivit căreia studenții din GE vor comite mai puține erori semantice, la fel cum și numărul adăugărilor, omisiunilor și al elementelor de paralimbaj va fi mai mic în acest grup comparativ cu GC.

Metodologia cercetării

Două grupuri a câte 10 studenți fiecare, grupul experimental (GE) și grupul de control (GC), au luat parte la studiul desfășurat la Departamentul Traducere, Interpretare și Lingvistică Aplicată din cadrul Universității de Stat din Moldova. Participanții au fost studenții anului II a căror limbă străină principală este engleza (limba A), iar experimentul a decurs în semestrul II, atunci când studenții-interpreți sunt inițiați în IC.

Subiecții GE au fost supuși unui exercițiu preliminar IC, care a constat în reprezentarea structurată a conținutului discursului cu titlul „*U.N. says refugee numbers at record level*”, selectat de pe site-ul www.breakingnewsenglish.com. Studenții au trebuit să reprezinte conținutul discursului prin aranjarea în pagină a ideilor pe orizontală/ diagonală/ verticală, sub forma „hărților mentale” (en. „mind maps”), utilizând simboluri, pictograme, abrevieri, săgeți etc. pentru a nota numere, nume proprii, termeni, denumiri geografice, enumerări etc. Rolul exercițiului este formarea abilităților de organizare și structurare a ideilor. Raționamentul din spatele exercițiului de notare structurată a fost atragerea atenției studenților-interpreți asupra macrotextului, adică asupra ideilor centrale din discurs, microtextul urmând a fi dedus din acestea. De asemenea, organizarea mentală a ideilor prin crearea, pentru început, a reprezentării grafice pe hârtie facilitează înțelegerea ideilor expuse în discurs. Discursul are un nivel de dificultate pre-intermediar și conține informație numerică, nume proprii, liste și termeni tehnici care pot fi notate schematic. Studenții din ambele grupuri au fost anunțați despre domeniul la care se raportează discursul, li s-a prezentat pe scurt, în limita unui enunț, conținutul acestuia, precum și cuvintele-cheie. Ambele grupuri au interpretat consecutiv acest discurs.

În scopul păstrării anonimatului, participanților la studiu le-a fost atribuit un cod de identificare pentru a le înlocui numele. În secțiunea **Analiza datelor**, pentru ilustrarea cu exemple concrete de erori comise de către studenți, vom utiliza codurile de referință A1GE, A2GE, ..., A10GE pentru studenții din GE și B1GC, B2GC, ..., B10GC pentru studenții din GC.

Studiul experimental s-a desfășurat în laboratorul lingvistic de la Departamentul Traducere, Interpretare și Lingvistică Aplicată. În scopul procesării datelor, studenții au înregistrat traducerile cu ajutorul aplicației *Audacity*, instalată pe calculatoarele cu care este dotat laboratorul. Pentru analiza calitativă și cantitativă am recurs la transcrierea fidelă, manuală, a traducerilor cu repetările de silabe, cuvinte și sintagme, ticurile verbale, precum și elementele paralingvistice pe care le conțin. O listă cu simbolurile elementelor de paralimbaj identificate în traduceri este inclusă în *Anexa 3*. Menționăm că a existat o tentativă de a utiliza transcrierea automată prin intermediul sistemului de recunoaștere vocală, însă încercarea nu a avut succes din cauza zgomotelor de fundal care interferau cu vocea studentului-interpret și, pe alocuri, din cauza vocii destul de joase, aproape șoptită cu care a fost efectuată traducerea.

Tipuri de erori în interpretarea consecutivă

Abilitățile de IC ale studenților au fost evaluate în funcție de tipurile de erori identificate în variantele de traducere și în baza clasificărilor care își au originea în categoriile propuse de către H.Barik (1997), J.Delisle (2003), R.D. Gonzales *et.al.* (2012) și de G.Lungu-Badea (2012).

(1) *Greșelile de exprimare* sunt determinate de nivelul scăzut al cunoștințelor de gramatică și lexic în limba română. Acestea nu denaturează sensul enunțului sau al discursului, însă pot cauza unele alterații la nivel local. Printre cele mai întâlnite tipuri de greșeli de exprimare notăm barbarismele, solecismele, redundanța.

(2) *Erorile lexicale* conduc la traduceri nepotrivite cu probabilitatea de a modifica sensul enunțului. Acestea pot fi declanșate de fondul sărac al sinonimelor de care dispune interpretul, slabele abilități lingvistice în traducerea literală și de constrângerile temporale.

(3) *Erorile morfosintactice* sunt cel mai des asociate cu redarea nepotrivită a categoriilor gramaticale ale modului, timpului, numărului sau sunt reprezentate de erori de sintaxă care rezultă în denaturarea sensului. Motive ale comiterii unor astfel de erori sunt cunoștințele gramaticale reduse și neatentețea studenților-interpreți.

(4) *Ambiguitățile* reprezintă un impediment în calea înțelegerii de către publicul receptor a discursului țintă (DȚ). Acestea sunt de natură lexicală, sintactică și semantico-pragmatică asociate, de obicei, cu omonimia, polisemia, elementele de coordonare, expresiile, elipsa, pronumele etc.

(5) *Contrasensul* rezidă în atribuirea unui cuvânt sau unei sintagme a unui sens greșit, opus celui intenționat de către vorbitorul DS [3, p.33]. Printre cauzele contrasensului se numără incomprehensiunea sau înțelegerea doar parțială a DS și probleme asociate audierii acestuia.

(6) *Sensul fals* este rezultatul unei aprecieri eronate a sensului unui cuvânt sau al unui enunț într-un context dat, însă care nu rezultă în contrasens [3, p.42]. Motivele care ar conduce la traduceri ce conțin sens fals sunt aceleași ca și pentru categoria contrasensului.

(7) *Nonsensul* constă în atribuirea unui sens eronat enunțului sursă, iar din aceasta ar decurge exprimări absurde în LȚ [3, p.50]. Emoțiile și problemele conexe cu înțelegerea originalului se numără printre cauzele cele mai frecvente ale nonsensului.

(8) *Erorile pragmatice* țin, în principal, de utilizarea diferitelor registre de limbă în același discurs, omiterea elementelor de coeziune la nivel intra- și/sau inter-enunțiativ, utilizarea conectorilor pragmatici nepotriviti care rezultă în incoerență.

(9) *Adăugările* constau în crearea și introducerea nejustificată în DȚ a informației care nu există în DS. Adăugările sunt motivate de un deficit de atenție și concentrare, precum și de înțelegerea greșită a unor segmente discursive.

(10) *Omisuniile* înseamnă a nu include nejustificat în DȚ informația ce apare în DS, fapt ce rezultă în pierdere semantică. Omisuniile pot avea loc la nivel de cuvânt, sintagmă sau chiar enunț(uri), din cauza incapacității studentului-interpret de a reformula sensul în LȚ ca urmare a constrângerilor temporale, a înțelegerii deficitare a DS, capacității reduse de a procesa informația, nivelului slab de atenție și concentrare.

(11) *Comentariile improprii* apar sub forma unităților lingvistice în rezultatul proceselor cognitive și sunt verbalizate de către student în procesul traducerii. Astfel de intervenții interferează cu DȚ și distrag atenția publicului receptor. Comentariile improprii sunt declanșate de imposibilitatea de a recupera informația din memoria de scurtă durată, de cunoștințele lingvistice insuficiente, sau acestea pot apărea ca stimul pentru activarea evocării informației.

(12) *Aproximările sau impreciziile* sunt utilizate pentru a evita precizia în traducere atunci când studentul-interpret nu reușește să-și amintească echivalentul exact al lexemului sau al sintagmei, sau valoarea de adevăr a unui enunț etc. Cauzele acestui tip de eroare sunt determinate de eșecul în evocarea informației din memoria de scurtă durată și de lipsa sau insuficiența cunoștințelor lingvistice.

Elemente paralingvistice în interpretarea consecutivă

În acest studiu urmărim nivelul fluentei discursive a studenților prin prisma analizei elementelor de paralingvistică: *pauze vocale, pauze nonvocale, alternanți paralingvistici, vocalizări paralingvistice și calități paralingvistice*. Următoarea tipologie își are originile în clasificările propuse de către Fernando Poyatos (1993) și Benedetta Tissi (2000) și urmează tipurile de elemente paralingvistice identificate în traduceri subiecților studiului.

(1) *Pauzele vocale* includ ezitățile de tipul [ăă], [îî], [mm], [ăm], precum și prelungirea vocalelor și consoanelor indiferent de durata acestora. Pauzele vocale sunt produse voluntar sau involuntar și pot fi motivate de dificultatea studenților de a procesa informația din DS și de a recrea mesajul recepționat în LȚ, de a trece de la un sistem lingvistic la altul, fapt ce poate conduce la un discurs lipsit de fluență, căruia îi este afectată comprehensiunea.

(2) *Pauzele nonvocale* corespund întreruperilor nonvocale în producerea lingvistică. În acest studiu o pauză nonvocală a fost asociată cu fiecare moment de liniște dintre două secvențe lingvistice articulate. Pauzele asociate segmentării DS nu au fost luate în calcul.

(3) *Alternanții paralingvistici* includ ezitățile, repetările nonsemantice de silabe, cuvinte sau sintagme, autocorectările, reformulările, momentele de gândire, sunetele ingressive și egressive, plescăitul din buze, sunete precum „bla-bla-bla”, utilizate involuntar, iar alteori strategic, pentru a câștiga timp de recuperare a informației semantice și lexicale. O frecvență înaltă a alternanților în interpretare acționează împotriva fluentei discursive.

(4) *Vocalizările paralingvistice* includ un grup de fenomene fonetice care caracterizează și diferențiază reacțiile fiziologice, psihologice și emoționale ale vorbitorului [4, p.245]. În această categorie sunt incluse: tușitul, râsul, zâmbitul, oftatul, șoptitul, dresul vocii.

(5) *Calitățile paralingvistice* corespund caracteristicilor vocii, sunt mereu prezente în vorbire și individualizează vorbitorii. Atenția noastră a fost asupra următoarelor elemente: volumul scăzut al vocii, tempoul accelerat al vorbirii, intonația interogativă acolo unde în DS ea lipsește și ritmul sacadat al rostirii unor structuri lingvistice, toate analizate din perspectiva absenței lor în producerea vocală a vorbitorului DS și care, utilizate în DȚ, au un impact negativ asupra acestuia.

Analiza datelor. Rezultate

Greșelile de exprimare au înregistrat cote procentuale ridicate atât în GE (28,42%), cât și în GC (24,47%) (Fig.2). Ponderea numerică a acestor abateri a fost de 58 de ocurențe în GC și de 27 ocurențe în GE (Fig.2). În continuare prezentăm și analizăm câteva exemple extrase din traducerile studenților din ambele grupuri:

(1) A8GE – *ONU a declarat că un mod în care poate fi stopată această migrare este doar să ieie acțiuni politice.*

În enunțul (1) atestăm o abatere de la norma lingvistică asociată conjugării incorecte a verbului „a lua”. Forma corectă la modul conjunctiv prezent, persoana a treia singular este „să ia”.

(2) A6GE – *Ziua Mondială este 20 iunie a refugiaților spune Global Trend.*

Enunțul (2) conține o abatere de ordin sintactic. Deși sintaxa limbii române nu urmează o ordine strictă a cuvintelor, vorbitorii trebuie să demonstreze o atitudine vigilentă în raport cu modul în care reconstruiesc în traducere un enunț corect din punct de vedere gramatical și semantic. O variantă acceptabilă de traducere a segmentului S8 (*Anexa 1*) este propusă de către studentul A1GE – [...] *conform Raportului Global al Uniunii Europene prezentat cu ocazia Zilei Internaționale a Refugiaților care se marchează pe data de 20 iunie.*

(3) B9GC – [...] *iar persoanele care vroiau să evadeze din zona războiului [...].*

În română voința poate fi exprimată prin intermediul verbelor „a voi” și „a vrea”. Forma verbului la indicativ imperfect pentru persoana a III-a, plural, este „ei/ele voiau”, iar imperfectul verbului „a vrea” la persoana a III-a, plural, este „ei/ele vreau”. Unii vorbitori combină în mod greșit formele de imperfect ale celor două verbe în una singură „ei/ele vroiau”.

(4) B2GC – *Douăzeci și patru de persoane sunt strămutați în fiecare minută [...].*

În exemplul (4) remarcăm două greșeli de limbaj: 1) dezacordul substantivului „persoană” la genul feminin numărul plural cu verbul „a fi strămutat” și 2) utilizarea greșită a substantivului feminin „minută”, care semnifică rezumatul unei dezbateri, hotărâri etc. Acordul gramatical corect pentru prima greșală este „persoane(-le) sunt strămutate”, iar în cel de-al doilea caz studentul trebuia să recurgă la substantivul neutru „un minut, două minute” cu sensul de răstimp foarte scurt [5].

Erorile lexicale au reprezentat o valoare numerică de 21 de ocurențe în GC și de 7 ocurențe în GE (Fig.1). Raportul dintre ponderea procentuală a erorilor lexicale în GE și GC a fost de 8,86% la 7,37% (Fig.2).

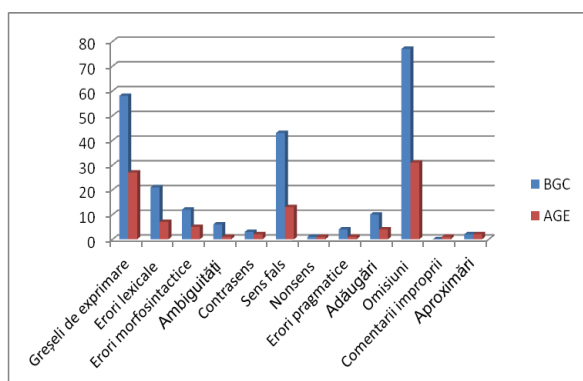

Fig.1. Evaluarea competenței de luare de note.
Distribuția numerică a erorilor de IC în GE și GC.

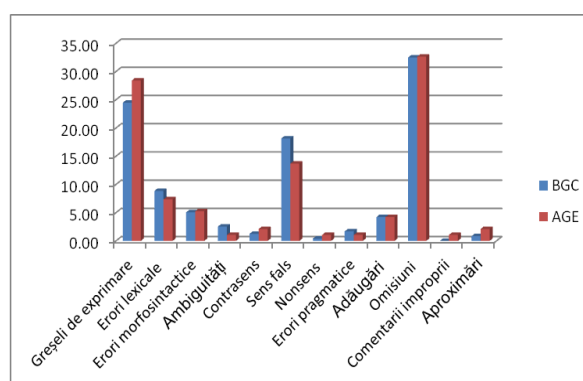

Fig.2. Evaluarea competenței de luare de note.
Distribuția procentuală a erorilor de IC în GE și GC.

(5) B2GC – *Nouăzeci și opt de mii de cerințe de azil în 2015 sunt depuse de către ↓copiii nesupravegheați↓ astfel înregistrând numărul de vârf.*

Echivalentul lexical corect pentru „*asylum requests*” este „*cereri de azil*” nu „*cerințe de azil*”.

(6) B4GC – *Astfel 20 iunie este [ăă] Ziua internațională ↓a refugierilor↓ [...].*

În exemplul de mai sus atragem atenția la traducerea incorectă a sintagmei „*World Refugee Day*”, echivalentul corect al căreia în limba română este „*Ziua Mondială a Refugiatului*” sau „*Ziua Mondială a Refugiaților*”.

(7) A5GE – *În fiecare minut 24 de oameni sunt [ăă] deplasați [...].*

Correspondentul lexical al lui „*to be displaced*” este „*a fi strămutat*” și nu „*a fi deplasat*”, traducere care, cel mai probabil, a fost adoptată prin asocierea formală cu lexemul din engleză.

(8) B9GC – *Războiul din anul 2015 care a avut loc în Afganistan, Siria și Sudul Sudan [...].*

Eroarea din exemplul (8) este asociată traducerii greșite a denumirii statului „*Sudanul de Sud*”.

Erorile morfosintactice au constituit rate apropiate: 5,06% în GE și 5,26% în GC (Fig.1). Douăsprezece abateri de ordin gramatical au fost semnalate în GE și 5 erori în GC (Fig.2).

(9) B2GC – *Nouăzeci și opt de mii de cerințe de azil în 2015 sunt depuse de către ↓copiii nesupravegheați↓ astfel înregistrând numărul de vârf.*

În enunțul (9) eroarea gramaticală se referă la traducerea verbului la timpul incorect. Verbul trebuia transpus la timpul perfectul compus, varianta corectă fiind „*au fost depuse*”.

(10) A6GE – *În 2015 ONU zice că [...] ONU de asemenea spune că [...].*

În exemplul (10) eroarea gramaticală rezidă, de asemenea, în redarea greșită a timpului verbal. Deși verbele din segmentul S2 (*Anexa 1*) din DS sunt la timpul trecut, unii studenți, așa cum este și cazul studentului A6GE, le-au tradus prin prezent.

La categoria **ambiguităților** au fost atestate 6 ocurențe în GE și 1 ambiguitate în GC (Fig.1). Ponderea procentuală a acestor erori a fost de 2,53% în GE și, respectiv, de 1,05% în GC (Figura 2).

(11) A6GE – *În 2015 ONU zice că 98 de milioane au nevoie de azil. ONU de asemenea spune că ei ar trebui să părăsească – să oprească conflictele pentru ca să fie mai puțini refugiați.*

În enunțul (11) ambiguitatea rezidă în utilizarea pronumelui personal „*ei*” care nu este clar ce substantiv înlocuiește.

(12) B5GC – *Anul trecut a fost un an serios pentru oamenii refugiați.*

Adjectivul „*serios*” are un sens general în acest context comparativ cu adjectivul „*worst year*” utilizat în engleză. De aici rezultă dificultatea de a interpreta sensul sintagmei „*an serios*”.

Contrasensul a fost atestat în proporție de 2,11% în GE și de 1,27% în GC (Fig. 2). Valoarea numerică a acestor erori semantice a constituit 2 ocurențe în GE și 3 în GC (Fig.1). În continuare prezentăm câteva exemple:

(13) A5GE – *În fiecare minut 24 de oameni sunt [...] evacuați în țările vecine.*

Sintagma „*in their own country*” trebuia redată prin structura „*în propria lor țară*”.

(14) A6GE – *Fiecare al 113-lea om nu este refugiați.*

Cel mai probabil, cauza traducerii eronate în exemplul (14) constă în perceperea la auz a adverbului de timp „*now*” drept negația „*no*”.

Ponderea procentuală a erorilor atribuite sensului fals a fost de 13,68% în GC și de 18,14% în GE (Fig.2). Treisprezece astfel de erori semantice au fost identificate în GE și 43 de erori în GC (Fig.1). Cel mai des, sensul fals a fost cauzat de traducerea eronată a informației numerice:

(15) B3GC – **Unul din 114 oameni** de pe pământ este refugiat sau strămutat forțat.

(16) A4GE – Pe tot anul **circa 113 persoane sunt refugiate** din casele sale [...].

(17) B5GC – [...] **jumate din aceștia sunt copii care-și caută azil politic.**

Utilizarea sintagmei „*azil politic*” (17) în contextul acestui discurs este greșită prin sensul fals pe care îl transmite. *Azilul politic* reprezintă „acordarea de către un stat a dreptului de stabilire pe teritoriul altei țări a unor persoane urmărite în țara lor din motive politice” (Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002); or, DS face referire la cereri de azil depuse de către oamenii pe teritoriul țării cărora există conflicte militare din fața cărora aceștia sunt nevoiți să fugă.

Eroarea din enunțul de mai jos rezidă în confundarea „*Organizației Națiunilor Unite*” cu „*Uniunea Europeană*”.

(18) B8GC – *Națiunile Unite mai menționează faptul că:: motivul acestui număr mare de refugiați este războiul [ăă] **bătăliile dintre Afganistan, Sudan și Burundi.***

O eroare asociată nonsensului a fost atestată în GC și 1 eroare în GE (Fig.1). Ponderea procentuală a acestor erori a constituit 1,05% în GE și 0,42% în GC (Fig. 2). Absența sensului a fost cauzată de exprimarea defectuoasă:

(19) A10GE – **În anul 2015 a fost considerat a fost declarată ca fiind o populație refugiată din cauza războiului.**

(20) B5GC – *Conform datelor anului trecut – adică – **toți schimbările au avut valoarea de 5 milioane de oameni** [...].*

Erorile pragmatice s-au concretizat prin omisiunea sau adăugarea de prisos a elementelor de coeziune. Patru astfel de erori au fost identificate în GC și 1 eroare în GE (Fig.1). Ponderea procentuală a acestor abateri în GC a fost de 1,69% și 1,05% în GE (Fig.2). Ilustrăm cu următoarele exemple:

(21) B3GC – [...] *oameni au fost forțat refugiați din țară **adică** a avut loc o creștere [...]*

(22) B5GC – *Două treimi din refu-- din refugiați au fugit din țara lor **iar** pe 20 iunie este indicată ziua refugiaților.*

Introducerea adverbului „*adică*” în enunțul (21) și a conjuncției coordonatoare adversative „*iar*” în enunțul (22) conduce la alterarea sensului pragmatic, deoarece aceste cuvinte exprimă relații sintactice ce lipsesc în original.

(23) B10GC – [...] *o mulțime de refugiați strămu– strămută în diferite țări din Europa astfel – ju– (1) **astfel** provocând oamenilor loca::li ura față de străini **iar** o mulțime din refugiați sunt copii.*

Conectorii din exemplul de mai sus nu asigură legătura logică între enunțuri.

Adăugările au constituit rate identice în grupurile implicate în studiu (4,2%, Fig.1). Valoarea numerică a acestora a fost de 4 ocurențe în GE și de 10 ocurențe în GC (Fig.2). Structurile care nu se regăsesc în original, dar care au fost introduse în traducere în mod nejustificat, sunt evidențiate în exemplele de mai jos:

(24) B3GC – **Deci cifrele cresc pe timp ce trece asta fiind cauzat de [...].**

(25) B9GC – [...] *legile mai dure în privința [ăă] – **împotriva migrației din partea locuitorilor.***

(26) A1GE – **În anul trecut s-a înregistrat cel mai mare număr de refugiați din toate timpurile conform datelor oferite de Biroul de Statistică al Uniunii Europene [...].**

(27) A1GE – [...] *soluția pentru a opri creșterea numărului imigranților este efectuarea unei acțiuni politice și **implicarea tuturor statelor** pentru a opri dezvoltarea acestor conflicte.*

Omissionile totale sau/și parțiale au fost în număr de 31 în GE și de 77 în GC (Fig.1). Ponderea procentuală a omisiunilor a fost foarte apropiată în cele două grupuri, constituind 32,63% în GE și 32,49% în GC (Fig.2).

(28) A4GE – omisiunea totală a segmentelor S3, S6, S7, S8, S10, S12, S13, S14.

(29) B6GC – omisiunea totală a segmentelor S3, S4, S9, S12, S13 și omisiunea parțială a segmentelor S5, S7, S8, S14, S15. Omisiunea parțială a segmentului S8: [...] *Pe:: data de 20 iunie este Ziua Internațională a refugiaților.*

Un singur comentariu impropriu a fost identificat în GE (1,05%) (Fig.1 și Fig.2) și niciunul în GC. Cauza intervenției studentului A5 este incertitudinea față de corectitudinea informației numerice:

(30) A5GE – **Acesta a crescut cu 5 milioane în comparație cu 2014 care au fost 59 (1) de mili – 5,9 [sau 59?] 59 de milioane.**

Un număr egal de **aproximări** (2 ocurențe) a fost identificat în GE și în GC (Fig.1). Rata procentuală în GE a constituit 2,11%, iar în GC – 0,84% (Fig.2).

(31) A2GE – **O altă majoritate de refugiați provine din țările sărace sau în curs de dezvoltare.**

Deși în segmentul S12 (Anexa 1) din DS este indicată rata exactă a refugiaților „*ninety percent*”, studentul A2 a intervenit cu o dublă aproximare a informației numerice, utilizând substantivul „*majoritate*” și adjectivul pronominal nehotărât „*altă*”.

(32) B7GC – [...] **solicitanți de azil și oameni strămutați dintr-un loc în altul.**

O traducere exactă a sintagmei a fost redată de către studentul A10GE „[...] *în propria lor țară*”.

Figura 3 și Figura 4 indică densitatea mai mare a erorilor în GC per categorie de erori și per student în comparație cu GE.

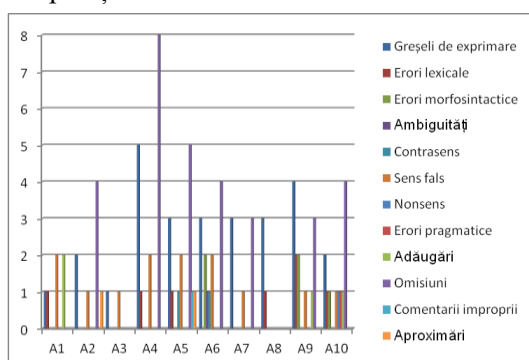

Fig.3. Evaluarea competenței de luare de note.

Distribuția numerică a erorilor în GE per student.

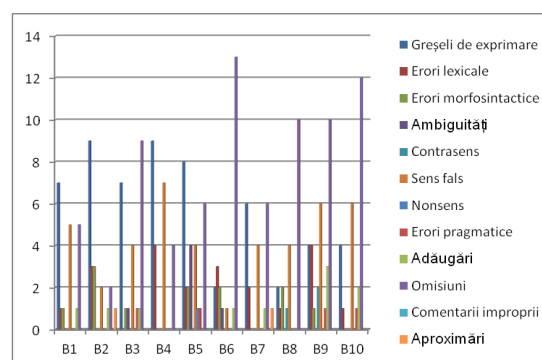

Fig.4. Evaluarea competenței de luare de note.

Distribuția procentuală a erorilor în GC per student.

Analiza cantitativă a datelor a arătat că 9 studenți din GE au comis *erori semantice*, însă în proporții foarte mici – 1-2 erori per student. În același timp, între 3 și 8 *omisiuni* au fost atestate la 7 studenți din același grup. În GC *erorile de sens* cu valori numerice cuprinse între 1 și 7 erori au putut fi identificate în variantele de traducere ale tuturor studenților. *Omisiunile* au persistat la toți cei 10 studenți din GC, rata numerică a acestora situându-se între 2 și 13.

Așa cum în comunicare elementele paralingvistice servesc drept funcție afectivă, gramaticală, indicator al intențiilor vorbitorului DS, tot astfel trebuie să fie rolul lor în interpretare. Cu toate acestea, experiența arată că și interpreți profesioniști trec cu vederea „traducerea” aspectelor paralingvistice în favoarea fidelității semantice, astfel încât, la un moment dat, publicul receptor realizează că audiază un discurs monoton, redat pe o singură notă, cu zero fluctuații ale vocii din partea interpretului. Prin urmare, considerăm extrem de importantă informarea viitorilor interpreți despre rolul fluentei și transpunerea nonverbală cât mai fidelă în IC a modalităților paralingvistice, acolo unde este cazul și este posibil.

În total, au fost identificate 128 de elemente paralingvistice în GE și 222 de elemente – în GC. Distribuția numerică și procentuală a elementelor de paralimbaj pentru grupurile implicate în studiu este prezentată în Figura 5 și în Figura 6.

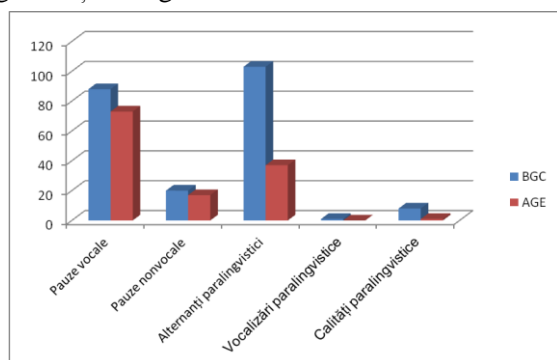

Fig.5. Evaluarea competenței de luare de note. Distribuția numerică a elementelor paralingvistice în GE și GC.

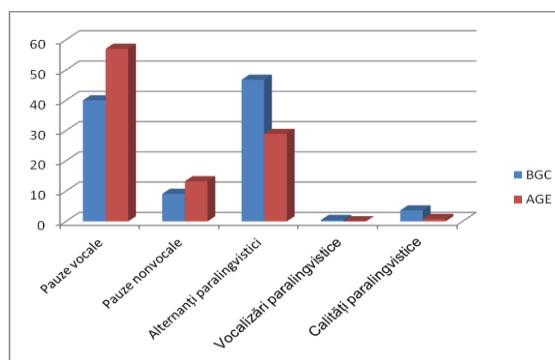

Fig.6. Evaluarea competenței de luare de note. Distribuția procentuală a elementelor paralingvistice în GE și GC.

Pauzele vocale au alcătuit o pondere numerică de 88 de elemente în GC și de 73 de elemente în GE (Fig.5), acestea fiind traduse într-o pondere procentuală de 40% în GC și, respectiv, de 57,03% – în GE (Fig.6).

Prezentăm exemple extrase din traduceri de studenți din ambele grupuri.

(33) B7GC – [ăă] *Aceste cifre ~ [ăă] au venit din Global Trends Report care:: a:: marcat [...].*

(34) A2GE – [ăă] *Conform Organizației Națiunilor Unite [ăă] 24 de oameni [ăă] sunt [...].*

Ponderea numerică a **pauzelor nonvocale** a fost mai mică în comparație cu categoria **pauzelor vocale**, alcătuiind 20 de ocurențe în GC și 17 în GE (Fig.5). Cota procentuală a acestor elemente de paralimbaj a fost de 9,09% în GC și de 13,28% în GE (Fig.6). Cele mai lungi pauze nonvocale cu durata de 3,5 secunde au fost înregistrate în traduceri de studenți A9GE și B7GC.

Categoria **alternanțelor paralingvistice** a înregistrat cea mai ridicată valoare numerică în GC, și anume – 103 elemente, pe când în GE ponderea acestora a constituit doar 37 de elemente (Fig.5). Raportați la numărul total de elemente de paralimbaj per grup, alternanțele paralingvistice au reprezentat 46,82% în GC și 28,91% în GE (Fig.6). Întreruperi verbale (35) care precedă „corectările semantice” și repetări (36), ca strategii de amânare în scopul amintirii echivalențelor lexicale potrivite sau pentru a-și formula ideile în LȚ, sunt ilustrate mai jos.

(35) B5GC – [...] *în 2015 peste 50% [a!] cu 50% s-a mărit [ăă] rezultatul [ăă] față de [...].*

(36) B3GC – *Douăzeci și patru de oameni sunt mutați în--în-- în fiecare minut [...].*

Elementele atribuite categoriei **calități paralingvistice** au fost într-un număr mic comparativ cu ponderea din primele trei categorii. Opt astfel de elemente (3,64%) au fost înregistrate în GC și 1 element (0,78%) a fost semnalat în GE (Fig.5 și Fig.6). Exemplificăm cu fragmente excerptate din traduceri de studenți din ambele grupuri.

(37) B4GC – *Astfel 20 iunie este [ăă] Ziua Internațională ↓ a Refugierilor ↓?*

(38) A8GE – *Acest număr a:: fost calculat de Global Trans Report în ziua în care se marca:: (1,5) Ziua Refugiaților adică pe 20 (1) iunie?*

Volumul scăzut al vocii și intonația interogativă din exemplul (37) sunt puse pe seama dubiilor studentului cu privire la corectitudinea corespondentului în limba română pentru „World Refugee Day”, denumire tradusă incorect. Intonația interogativă care marchează sfârșitul enunțului (38) este cauzată de nesiguranța vizavi de corectitudinea informației numerice, cu toate că valoarea semantică a segmentului enunțat interogativ este corectă.

Niciun element paralingvistic asociat categoriei **vocalizări paralingvistice** nu a fost semnalat în GE și GC (Fig.5 și Fig.6).

Concluzii

Cu titlu de concluzie, notăm următoarele: în total 237 de erori de IC au fost calculate în GC, cu 172 mai multe decât în GE, unde au fost semnalate 95 de erori de IC. Cea mai înaltă pondere procentuală a erorilor în ambele grupuri a fost atribuită categoriei **sensului fals** urmată de **greșelile de exprimare**. Valoarea numerică a **erorilor semantice**, a **omisiunilor** și a **adăugărilor** a fost mai mică în GE decât în GC, iar aceasta se datorează faptului că studenții din GE au avut posibilitatea de a procesa DS înainte de IC propriu-zisă prin notarea structurată a ideilor. Cele mai mici rate ale erorilor de IC în GE și GC au fost atribuite categoriilor **nonsens** și **comentarii improprii**.

Valoarea numerică a elementelor de paralimbaj din GC a depășit numărul de elemente semnalate în GE. **Pauzele vocale** și **alternanțele paralingvistice** au constituit cele mai mari ponderi numerice în cele două grupuri implicate în studiu. **Vocalizările paralingvistice** au lipsit în GE și GC, iar **pauzele nonvocale** și **calitățile paralingvistice** au fost în proporții numerice reduse.

În procesul de analiză a notițelor studenților din GE și GC am constatat că aceștia notează informația, preponderent, în LS (aici, *engleză*). Totodată, am observat că există cazuri în care unii studenți (Anexa 2, A6GE) au preferat să noteze informația în LȚ (aici, *română*). În aceeași ordine de idei, au fost și situații în care unii studenți (Anexa 2, A1GE), deși au luat notițe predominant în LS, au recurs și la notarea sporadică a unor concepte în LȚ. Conform observațiilor noastre, la etapa de inițiere în IC, multe dintre concepte sunt reprezentate prin cuvinte și sintagme, iar aranjarea în pagină a ideilor este liniară.

Anexa 1

Discursul sursă „U.N. says refugee numbers at record level”. Segmentare

- S1. Last year was the worst year on record for the number of people who became refugees.
- S2. The United Nations (U.N.) said that in 2015, over 65.3 million people were forced to leave their home or country.
- S3. This is an increase of over five million from 59.5 million over the previous year.
- S4. The 2015 figure is a 50 per cent increase from five years ago.
- S5. It also means that one in every 113 people on the planet is now a refugee, an asylum seeker or someone displaced in their own country.
- S6. The U.N. reported that: "Twenty-four people are displaced every minute."
- S7. It added that two-thirds of the forcibly displaced are refugees in their own country.
- S8. The figures come from the "Global Trends" report marking World Refugee Day on June the 20th.
- S9. The U.N. said the biggest reason for the record number of refugees in 2015 is war.
- S10. Fighting in Syria, Afghanistan, Burundi and South Sudan has created the largest number of refugees.
- S11. Half of them are children. The U.N. said more than 98,000 asylum requests in 2015 were made by unaccompanied children.
- S12. This is the highest number ever seen. The U.N. added that: "Ninety percent of the forcibly displaced are [from] poor or middle income countries."
- S13. Many of them are escaping from wars only to face big problems at borders.
- S14. These include walls and fences in Europe, tougher laws against immigration and xenophobia.
- S15. The U.N. said the only way to overcome the problem is political action to stop conflicts.

Anexa 2

Notițele studenților din GE și GC. Mostre

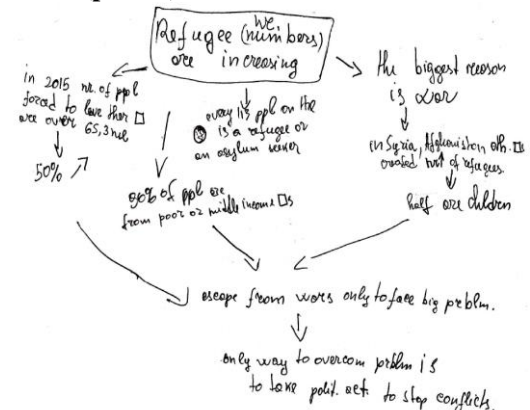
A1GE (pre-IC)

2015 record ref.
 65.3 mil - forced to leave
 +5ml 59.5-2014
 +50% 5 years ago
 1 in 113 is a refugee
 24 ppl 24 people
 2/3 - ref. in own country
 Global
 20 June Refugee Day
 War - reasons Syria, Aff, Burundi, South S.
 1/2 children (98,000) unaccompanied child.
 highest no.
 90% poor or middle income countr.
 escap. problem at borders: walls and fences,
 laws, xenophobia
 solution: political action to stop conflicts

A1GE (IC)

Last year - the worst year for ppl who became
 refug. 2015 over 65.3 mil ppl forced to leave
 country/home; increase over 5ml from 59.5 mil
 previous yr; asylum seekers, or refugees - 1 in
 113 in every 100 ppl is; displaced - UN said
 24 ppl are displaced every min, refugees at
 2/3 are ref in their country.
 war 20 June - world refugee day
 → war → reason; fight in Syria,
 Affghn; Burundi, Sudan → large nr. ref.
 half are children; 98k asylum in 2015
 request were made by the unaccompa-
 nied children, highest nr ever seen
 are 90% of them poor, middle income countries
 multi. wars in the world cause people
 escaping wars, have big prob at borders
 how regul. done; walls si xenofobie
 to stop conflicts is the reason

A8GE (pre-IC)

A8GE (IC)

refugee nr. ↑
 - 2015 worst year ever 4 refugees
 - UN 2015 65.3 mil forced to leave □ / △
 - 15 mil from 59.5 mil previous year
 - nr. in 2015 50%
 - 1 in 113 ppl on planet is refugee, asylum seeker, or displaced
 - UN reported 24 ppl displaced every min
 - 2/3 are refugees in their own country
 - nr. Global Trends Report [20 June refugee day]
 - UN in 2015 biggest reason is war
 - Syria, Burundi, South Sudan, Affghn created most of ref.
 - UN half children
 - 98,000 request in 2015 by unaccompanied children.
 - 90% from poor or middle income countries
 - escape from war, big problems at borders.
 - walls, fences in Europe. Tough laws, xeno.
 - political act. to stop conflict.

A6GE (pre-IC)

U.N. ^{the problem} → political action to stop conflict

2015 → 65.3 mil.
 2014 → 59.5 mil.
 2010 → ~~was~~ 32,6 mil.

One in every 113 → is not refugee.
 24 people → are displaced every minute.
 U.N. said → 93,000 asylum request in 2015.

are force to leave their home

A6GE (IC)

2015 - 65.3.
 U.N. spune. Anul trecut a fost cel mai greu an de la înregistrarea a refugiaților.
 2015 - 65.3 au fost forțați să părăsească casele.
 2015 - 59 mld.
 2015 - au crescut cu 50%
 Fiecare al 113 om este refugiat.
 24 de oameni sunt strămutați în fiecare minut și solicita un azil.
 1/3 din oameni strămutați au fost forțați.
 2/3 din aziluri provin din conflictul armat.
 Criza mondială este rezultatul a refugiaților.
 2015 este un record a refugiaților este războiul civil în Siria, Afganistan
 În 2015 K.N. s-a cerut 93.000 de oameni care azil.
 U.N. s-a cerut să oprească conflictele

B1GC (IC)

Last year went in refugee
 U.N. 2015 over 65.5 million forced.
 + 5 million - 2014 - 59.5.
 + 50% from 5 years
 1/113 born a refugee, asylum seeker, someone displaced over course
 24 minute 24.
 24 people every minute.
 Global Trends Report
 2015 record - war needed input in refugees.
 50% civil.
 + 93,000 asylum request alone world. wish us em.
 U.N: 40% forced to pass world in. e.
 Many were war → borders: walls fence Europe low immigration example.
 U.N: one solution: political action to stop conflict.

B5GC (IC)

U.N. 2015: 65.3 mil. less a card
 59.5 million just yr. 2015 fig is 50% from 5 yrs ago.
 1/113 are refugees. 24 ppl. displ. every minute.
 1/3 are refugees. 24 ppl. displ. every minute.
 2/3 are refugees. 24 ppl. displ. every minute.
 U.N. said → 93,000 ref. June 2015. fig.
 U.N. said → 93,000 ref. June 2015. fig.
 U.N. said → 93,000 ref. June 2015. fig.
 U.N. said → 93,000 ref. June 2015. fig.

Anexa 3

Lista elementelor paralingvistice și simbolurile care le corespund

Pauze vocale	[îi], [ăă], [mm], [ăm] :: prelungirea sunetelor
Pauze nonvocale	(1), (1,5), (2) durata pauzelor, exprimată în secunde
Calități paralingvistice	? intonație interogativă ↓ volumul scăzut al vocii >< tempo accelerat al vorbirii - - ritm sacadat () cuvânt/sintagmă neinteligibil/ă
Alternanți paralingvistici	- autocorecări și reformulări -- ezitări bla-bla-bla, oops! ~ sunete ingresive și egresive = plescăit din buze

Referințe:

1. GILLIES, A. *Note-taking for Consecutive Interpreting – Short Course*. Manchester: St Jerome Publishing, 2005. 239p. ISBN 1900650827
2. SETTON, R., DAWRANT, A. *Conference Interpreting. A Complete Course*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2016. 470 p. ISBN 978 90 272 6757 3
3. DELISLE, J. *La traduction raisonnée: manuel d'initiation à la traduction professionnelle, anglais, français: méthode par objectifs d'apprentissage*. Ottawa: University of Ottawa Press, 2003. 608p. ISBN 978-2-7603-1628-7
4. POYATOS, F. *Paralanguage. A Linguistic and Interdisciplinary Approach to Interactive Speech and Sound*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1993. 478 p. ISBN 90-272-3527-9
5. CIOCANU, I. Un minut, o minută. În: *Revista Limba Română*, rubrica *Cum vorbim, Cum scriem?* 2004, nr.9-10, p.69-73. ISSN 0235-9111
6. BARIK, H.A. Description of Various Types of Omissions, Additions and Errors of Translation Encountered in Simultaneous Interpretation. In: *Meta.*, 1971, no.4, vol.16, p.278-293.
7. GILE, D. *Regards sur la recherche en interprétation de conférence*. France: Presses Universitaires de Lille, 1995, 276 p. ISBN 2-85939-470-2
8. ILG, G., LAMBERT, S. Teaching Consecutive Interpreting. In: *Interpreting: international journal of research and practice in interpreting*, 1996, vol.1, no.1, p.69-99.
9. LUNGU-BADEA, G. *Mic dicționar de termeni utilizați în teoria, practica și didactica traducerii*. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2012. 221 p. ISBN 978-973-125-362-6
10. TISSI, B. Silent pauses and disfluencies in simultaneous interpreting: A descriptive analysis. In: *The Interpreters Newsletter*, vol.11, no.10, 2000, p.103-127.

Date despre autor:

Ina ȘÎTNIC, lector, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: inasitnic@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8177-9866

Prezentat la 25.04.2019